

FRAGILITATEA DE LÂNGĂ NOI

Absolventă a cursului de Creative Writing organizat de „Revista de Povestiri” și susținut deja de câțiva ani buni de Marius Chivu și Florin Iaru, Simona Goșu* a publicat proză scurtă în „Revista de Povestiri”, „Locan”, „Steaua” și „Familia”, înainte de a debuta în forță cu *Fragil*, un volum de proză scurtă coerent, unitar, atât ca stil, cât și prin tematica abordată.

Volumul include douăzeci de proze scurte realiste, în care protagoniști sunt mai ales copiii, femeile sau bătrânii, categorii vulnerabile care sunt și cele mai semnificative ca pondere în societate, dar și mai legate, de obicei, de spațiul domestic, astfel încât prima impresie care se creează după încheierea lecturii este că undeva acolo, dincolo de cadrul narativ, trebuie să fie un război în plină desfășurare. Tema principală este fragilitatea, după cum o spune clar și titlul, vulnerabilitatea specifică mai ales acestor categorii sociale, cu diferitele ei nuanțe și particularități. Astfel, întâlnim în prozele Simonei Goșu familii care se destramă, familii monoparentale care abia se descurcă, părinți absorbiți complet de problemele lor de cuplu sau care încearcă să își refacă viața, copleșiți de problemele de la serviciu sau corvezi, plecați la muncă în străinătate, sau pur și simplu în vârstă, bolnavi (fizic sau psihic) etc. și mai ales copii dezorientați, derutați. Mai pe scurt, vorbim de familii care traversează o perioadă de criză, timp în care copiii ajung de obicei să fie lăsați de capul lor. Și mai concret, întâlnim în aceste proze o bătrână aflată în pragul morții, care nu pare să fi devenit mai înțeleaptă cu vremea, o bătrână alcoolică nevoită să-și îngrijească fiul depresiv (și el alcoolic), o femeie în vârstă rămasă văduvă de curând, o alta care nu a fost căsătorită niciodată și se simte foarte singură, un copil supraponderal crescut de bunici, care are probleme la școală, o fetiță care se confruntă cu divorțul părinților, cu plecarea tatălui de acasă, dar și cu transformările specifice vârstei prin care trece corpul ei etc. Toate aceste personaje cresc și se dezvoltă prin prisma relațiilor dintre ele (relații de familie, de obicei, dar și între vecini, prieteni) și trec, invariabil, printr-un moment de criză, în care prima care are de suferit este comunicarea, având ca efect lipsa de înțelegere (reciprocă), deruta existențială, auto-izolarea, pierderea atenției sau a interesului față de cei din jur. În principal relația dintre părinți și copii este vizată, indiferent că vorbim de copii mici sau deveniți deja adulți, într-o oglindire/corespondență revelatoare. În sensul că vulnerabili sunt aici atât

copiii, care se lovesc de situații pe care nu știu și nici nu le pot gestiona singuri, aflați, cum sunt, la vârsta experiențelor formatoare, cât și părinții, care poartă cu ei propriile sechele sau traume din copilărie, în timp ce continuă să treacă prin noi experiențe, pentru care sunt la fel de puțin pregătiți, dar și în sensul că nu pare să existe nicio evoluție, de la o generație la alta, nicio schimbare profundă de mentalitate sau socială, care să îmbunătățească această relație dintre părinți și copii, sortită parcă dintotdeauna și pentru totdeauna să fie complicată, dificilă, fragilă. În plus, autoarea demască obișnuitele prejudecăți și altfel, arătând că nu întotdeauna cel mai înțelept, tolerant sau emancipat dintre doi oameni/interlocutori este și cel la care te-ai așteptat, pe baza unor calcule bazice legate de vârstă, poziție sau condiție socială etc. Cu alte cuvinte, există întotdeauna, proiectată pe un anumit fundal social, o istorie personală, pe care o cărăm cu noi, cu seria ei inevitabilă de mici sau mari traume, provenite în cea mai mare parte din familie, care ne determină un anumit profil psihologic și ne individualizează. De asemenea, pe lângă temele propriu-zise, există în carte o serie de corespondențe/paralele între mai multe exemple de relații dintre părinți tineri și copiii lor mici și părinți foarte în vârstă și copiii lor adulți, maturi, care ajută foarte mult la coeziunea volumului și îi conferă și mai multă substanță.

Foarte important de precizat aici, raportat la tema fragilității, este faptul că Simona Goșu se ferește să își plaseze personajele în mediile cele mai dezavantajate, foarte sărace, periferice, plasându-le undeva într-o zonă de *lower middle class*, adică într-o zonă cumva la limita precarității, în care nimeni nu se zbate într-o sărăcie cruntă, toată lumea are cel puțin un acoperiș deasupra capului și nimeni nu pare să moară de foame. În asta cred că și constă miza socială principală a volumului, în faptul că prezintă o parte a societății noastre care nu este, de data aceasta, nici marginală, nici periferică, nici exotica în vreun fel. Dimpotrivă, este una foarte apropiată. Cum la fel de important este și faptul că nimic din ceea ce se întâmplă nu ar putea intra la categoria experiență-limită, traumatizantă la modul absolut și direct, genul de situație care ar induce un șoc imediat, ci vorbim, în schimb, de un gen de situație la limita dezastrelor, în care personajele se plimbă cumva pe buza prăpastiei, și nici măcar nu sunt întotdeauna conștiente că se află acolo. Cu alte cuvinte, nenorocirea pânđește

întotdeauna în prozele Simonei Goșu (și în viață, în general, oricât de banală și liniștită ar putea părea ea, pentru că asta este de fapt ideea) și poate chiar se întâmplă la un moment dat, dincolo de finalul poveștii, care rămâne deschis, nu avem de unde ști. A fost doar o pagină, viața continuă și nu se știe exact ce gen de surprize le oferă ea mai departe personajelor. Există, clar, o mare doză de fatalitate infuzată în toate aceste proze (la care contribuie și lipsa umorului, trebuie spus). Aproape că îți vine să spui că totul se reduce la o chestiune de șansă, de noroc, de care depinde supraviețuirea (unei minți sănătoase). Tema fragilității, corelată cum este strâns cu cea a relației dintre părinți și copii, se asociază firesc cu tot felul de alte teme, de la cea a copilăriei, a maternității, a abuzului (fie el abuz psihologic, pe care oamenii îl exercită unii asupra altora, sau ca adicție, care nu e până la urmă decât un abuz – fizic și psihic – pe care oamenii îl exercită asupra lor înșiși, cu ricoșeu asupra celorlalți), a nebuniei, dar și a bătrâneții, bolii sau morții. Vorbim, în esență, de condiția umană, de fragilitatea ființei umane în general, atât de ușor de strivit în fața presiunilor venite dinspre familie, în primul rând, ca exponentă și purtătoare (rigidă, intransigentă) a valorilor societății dintr-un anumit timp și loc, dar și dinspre societate în mod direct.

Ca structură narativă, povestirile se desfășoară conform rețetei clasice, linear, cronologic, fără *flash-back*-uri sau alte distorsiuni, acțiunea fiind fixată întotdeauna în prezent, fără ca o perioadă istorică anume să fie precizată (lucrurile se întâmplă undeva în trecutul recent, așa zice că și înainte și după 1989), înaintând gradat, din indiciu în indiciu, spre acel final (semi)deschis despre care am vorbit. În același timp, tensiunea se construiește nu doar din micile avertismente inserate ici-colo în text, ci mai ales din goluri, din ce nu se spune. Perspectiva și vocea (recompusă dintr-o serie de manifestări comportamentale) le aparțin întotdeauna personajelor, care sunt lăsate singure în pagină, așa cum sunt lăsate să se descurce singure și în viața lor din poveste. Autoarea păstrează un ton distant, obiectiv, refuzând să intervină cu observații sau să reflecteze în vreun fel asupra a ceea ce se întâmplă, principala calitate a scrisului ei constând în micile detalii de atmosferă – cele care ajută de obicei la fixarea experiențelor –, în micile ticuri sau stereotipii de limbaj care individualizează personajele, dar și în modul foarte atent în care își controlează majoritatea textelor, tensiunea crescând treptat, precis, până într-un punct culminant în care are loc o rezolvare parțială, o scurtă detensionare sau o revelație etc. O ușoară crispare se mai simte încă în unele texte, în care atmosfera rămâne cumva blocată sau nemișcată, distanța din punctul de observație pare prea mare, silueta unui personaj prea vagă sau ideea în sine de la baza textului pare insuficient tratată, dar nu există niciun text complet fără valoare, fără măcar un amănunt, detaliu care să-l salveze. De asemenea, tot la

capitolul minusuri, ar trebui spus că schema narativă se repetă destul de mult, copilul lăsat de capul lui ajungând, de obicei, să se confrunte cu niște situații (fie din interiorul familiei, fie din afară) pe care nu prea le înțelege și în legătură cu care nu reușește să comunice cu părinții lui, prinși cum sunt cu altele și vulnerabili ei înșiși, după cum spuneam. Există o oarecare mobilitate a unghiurilor, este adevărat, dar și câteva promisiuni neîmplinite.

Dintre personaje, le-am reținut în special pe bătrâna unguroaică din *Aleea Duetului 26*, care are grijă de fiul ei divorțat și rămas și fără copil, depresiv, alcoolic, cu tendințe sinucigașe, și care iese mereu pe scara blocului unde se joacă copiii (refugiați aici din cauza „războiului”, despre care spuneam că se simte că se desfășoară undeva afară) să le ceară să îi aducă de la părinții lor „ompic” de spirt; pe țigăncușa din *Negresa*, care își netezește nervos paginile caietului, în timp ce lacrimi mari i se scurg pe obraji; pe bătrâna din *Lumină*, care se teme să nu moară fără lumânare, repetând tot timpul că ea a fost toată viața „a nimului”, dar continuă, în același timp, să îi tot joace feste ficei ei, cu care nu se află și nu pare să se fi aflat vreodată în relații prea bune, pe doamna Albu, din *Vecinii noștri* etc. Acestea se numără și printre cele mai reușite proze (mai puțin *Negresa*), alături de *Feeling scared is good*, *Cinema Central*, *Un miros dulce*.

Printre prozele mai puțin reușite aș menționa *Împăratul* (în care părintele, mai precis tatăl, a trecut deja pragul și pare să sufere de un dezechilibru mental diagnosticat, o temă importantă, dar gestionată mai puțin bine, după părerea mea), *Revederea* (insuficient dezvoltată, un pic artificială), și *Negresa* (iarăși o temă importantă și insuficient explorată la noi, cea a rasismului, dar tratată pe fugă), chiar dacă există și aici anumite portrete (de ex. bătrâna din tren, din *Împăratul*, sau țigăncușa pe care am menționat-o deja, din *Negresa*) sau anumite detalii de atmosferă pe care merită să le reținem.

Simona Goșu și-a propus un proiect foarte ambițios în acest volum de debut, și anume să atace tema fragilității din unghiuri multiple și pe mai multe planuri, care de multe ori se suprapun, pe criterii de vârstă, rasă, gen, statut marital, condiție socială etc. Astfel, fragilitatea copiilor decurge din naivitate și ignoranță, cea a adulților din nesiguranță, neîncredere, grijile care-i copleșesc, neîmpliniri și dezamăgiri (în plan familial, social), care și-au lăsat demult amprenta asupra personalității lor, iar cea a bătrânilor din regrete, singurătate, frică de boli și moarte, la care se adaugă și alte probleme, legate de apartenența la un anumit gen sau rasă, acolo unde este cazul. Un debut foarte bun și una dintre cele mai bune cărți de proză scurtă apărute la noi în ultimii ani.

*Simona Goșu, *Fragil*, Editura Polirom, Iași, 2020.

